5.6.2017

Bovallius-ammattiopisto
Pyhityntie 45, 76100 Pieksämäki

Sivistyslakivaliokunta

ASIANTUNTIJALAUSUNTO

Asia: HE 39/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi https://www.eduskunta.fi/valtiopaivaasiakirjat/HE+39/2017

Kiitämme saamastamme asiantuntijalausuntopyynnöstä koskien Hallituksen esitystä laiksi ammatillisesta koulutuksesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Tarkastelemme lakiesityksiä erityisesti erityistä tukea ja vaativaa erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden koulutuksen näkökulmasta. Lisäksi tarkastelun kohteena ovat koulutuspaikkojen riittävyys ja alueellinen saatavuus, opiskelijapalvelut ja turvallinen oppimisympäristö sekä työpaikalla tapahtuvan oppiminen.

Bovallius-ammattiopisto on ammatillinen erityisoppilaitos kolmella päätoimipaikalla (Jyväskylä, Pieksämäki ja Turku) toimiva, joka yhdistyy 1.1.2018 alkaen Validia Ammattiopiston kanssa muodostaen uuden Ammattiopisto Spesian. Myös Validia Ammattiopisto on toimittanut oman asiantuntijalausuntonsa Sivistysvaliokunnalle 1.6.2017. Bovallius-ammattiopisto yhtyy siinä esitettyihin näkemyksiin. Samoin Bovallius-ammattiopisto on ollut mukana laatimassa ammatillisten erityisoppilaitosten (AMEO-verkoston) yhteistä lausuntoa 5.5.2017.

Koulutuspaikkojen riittävyys ja alueellinen saatavuus

Haluamme tuoda esille, että ammatillisen koulutuksen aloituspaikat erityistä tukea ja vaativaa erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille ovat jatkuvasti riittämättömät. Oppilaitokseemme hakeutuvista hakijoista vain 49 % saa opiskelupaikan, mikä osoittaa, että erityisopetuksen koulutuspaikkojen lisäämiselle on tarvetta.

Erityisen tärkeää koulutuksen alueellinen saatavuus on vaativan erityisen tuen opiskelijoille, jotka usein ovat tiiviissä sidoksessa huoltajiinsa ja kotipaikkakuntansa kuntoutus- ja palveluverkostoihin. Työllistävien opintopolkujen rakentaminen kotipaikkakunnalle on tärkeää koulutuksen jälkeistä työelämään sijoittumista ajatellen. Opiskelijoiden jatkoelämän kannalta on myös tärkeää tehdä yhteistyötä kotipaikkakunnan viranomaisten kanssa esimerkiksi koulutuksen jälkeisen asumisen järjestämiseksi. Haluamme tuoda esille, että taloustilanteen kiristyessä koulutuksen järjestäjät ovat pakotettuja keskittämään toimintoja, mikä johtaa koulutuksen alueellisen saavutettavuuden heikkenemiseen.

Yksilötasolla ilman perusopetuksen jälkeistä koulutuspaikkaa jääminen aiheuttaa suuren syrjäytymisriskin juuri erityistä tukea tarvitseville nuorille. Siksi ammatillisilla erityisoppilaitoksilla on merkittävä tehtävä nuorten koulutustakuun toimeenpanemisessa ja syrjäytymisen estämisessä. Ammatillisissa erityisoppilaitoksissa opiskelevat 4 500 opiskelijaa ovat ilman heidän tuen tarpeitaan vastaavaa koulutuspaikkaa potentiaalisessa syrjäytymisvaarassa.

Toivomme, että koulutuksen rakenteiden suunnittelua vahvistetaan niin, että ammatilliset erityisoppilaitokset pystyvät paremmin vastaamaan valtakunnallisesti ja alueellisesti erityisopetuksen järjestämistarpeisiin. Toiminnan suunnittelun tueksi tarvitsemme valtakunnallista ja alueellista ennakointitietoa koulutustarpeista.

Erityistä tukea ja vaativaa erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden mahdollisuudet koulutukseen ja elinikäiseen oppimiseen

Monipuolisen koulutustarjonnan ja laadukkaan erityisopetuksen kautta haluamme tarjota erityistä tukea ja vaativaa erityistä tukea tarvitseville nuorille ja aikuisille tasa-arvoiset mahdollisuudet elinikäisen oppimiseen ja työllistymiseen. Uuden lain myötä tarve opiskelijoiden yksilöllisten tavoitteiden ja valmiuksien huomioimiselle sekä niiden pohjalta suunniteltavalle pedagogiselle tuelle ja muille opiskelujärjestelyille lisääntyvät aiempaan verrattuna. Tämä tulee lisäämään ammatillisen erityisopetuksen tarvetta. Erityisopetuksen toteuttaminen edellyttää monialaista asiantuntijuutta ja riittävää resursointia, johon ammatillisilla erityisoppilaitoksilla on muita oppilaitoksia paremmat valmiudet.

Näemme tarpeelliseksi, että työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen (TELMA-koulutus) järjestämistä rajataan järjestämisluvalla. Toiveemme on, että tehtävän myöntämiselle määriteltäisiin selkeät laatukriteerit. Riittävällä rahoituksella taas on varmistettava, että koulutuksen järjestäjällä on edellytykset toteuttaa tehtävää. Haluamme korostaa, että TELMA-koulutuksella on tärkeä ja muita koulutuksia täydentävä asema ammatillisen koulutuksen järjestelmässä. TELMA - opiskelija voidaan koulutuksen alussa tai myöhemmin siirtää ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaan koulutukseen (VALMA-koulutus), jos opiskelijalla on riittävät valmiudet.

Lisäksi haluamme tuoda esille, että Bovallius-ammattiopistolla ja muilla ammatillisilla erityisoppilaitoksilla on koulutuksen järjestämisluvassa määritelty tehtävä toimia erityisopetuksen kehittämis- ja palvelukeskuksina. Tarjoamme ohjausta ja kehittämistukea muille oppilaitoksille erityisopetuksen suunnitteluun ja järjestämiseen sekä yksilöllisten opinto- ja työllistymispolkujen toteuttamiseen liittyen. Ammatillisen koulutuksen reformin myötä on odotettavissa, että ammatillisten oppilaitosten ja työpaikkojen henkilöstön ohjausosaamisen kehittämisen tarve kasvaa opintojen siirtyessä enenevässä määrin työpaikoille ja itsenäisen opiskelun varaan. Osaamisen kehittämiseen ja koulutuksen hankintaan on oppilaitoksille varattava riittävästi resurssia.

Opiskelun tukipalvelut ja turvallinen oppimisympäristö

Opiskelun tukipalveluilla kuten yhteisöllisellä opiskeluhuollolla ja asumispalveluilla on ratkaiseva merkitys erityistä tukea ja vaativaa erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden opintojen onnistumiselle. Opetushallituksen vuonna 2012 tekemän selvityksen mukaan erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat kiinnittyvät koulutuspaikkaan liittyvän asumispalvelun kautta paremmin opintoihin ja yhteiskuntaan. Tuettu asumispalvelu tarjoaa lisäksi mahdollisuuden sosiaalisen verkoston muodostamiseen ja vertaissuhteisiin, itsenäistymisen ja arkielämän taitojen harjoitteluun sekä ohjattuun vapaa-ajan viettoon. Lisäksi selvitys osoitti, että asuntolatoiminta ehkäisee opintojen keskeyttämistä (Selvitys toisen asteen ammatillisen peruskoulutuksen opiskelija-asuntoloista, OPH/Raportit ja selvitykset 2012:5).

Ammatin oppimisen lisäksi meille on tärkeää tukea opiskelijoiden kehitystä hyviksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa jatko-opiskeluvalmiuksien, ammatillisen kehittymisen, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja. Näiden

taitojen oppimista tuetaan paitsi opetuksessa ja ohjauksessa, myös asumispalveluun sisältyvällä asumis- ja itsenäistymistaitojen valmennuksella. Valmennuksella on todettu olevan suuri merkitys kohderyhmän nuorille ja heidän lähiverkostoilleen.

Toivomme, että erityistä tukea tarvitseville nuorille taataan riittävin resurssein jatkossakin mahdollisuus asumispalveluun sitä tarvitessaan. Osalle opiskelijoista se on opiskelupaikan vastaanottamiseen edellytys. Toivomme lisäksi, että lainsäädännöllä määritellään tarkemmin koulutuksen järjestäjän velvollisuudet opintososiaalisten etujen, esimerkiksi asumisen ja avustajapalveluiden tarjoajana: kenen velvollisuus on nämä järjestää palvelut ja kuka ne maksaa.

Jotta voimme taata opiskelijoille turvallisen ja erityisten tarpeiden mukaisen oppimisympäristön edellyttää tämä yleisistä oppilaitoksista poikkeavaa henkilöstörakennetta. Bovallius-ammattiopiston opetushenkilöstöstä noin puolet on opettajia ja puolet opetuksen tukihenkilöstöä. Opetusta toteutetaan pääosin opettaja-ohjaaja-työparina. Lisäksi oppilaitoksessamme työskentelee ohjauksen, terveydenhuollon ja työllistämisen asiantuntijoita. Monilla opiskelijoilla on myös henkilökohtainen avustaja tai puhetulkki. Rahoituksen tulee turvata vaadittava henkilöstörakenne ja moniammatillinen osaaminen jatkossakin.

Työpaikalla tapahtuva oppiminen ja työpaikan henkilöstö kouluttajina

Työpaikkojen löytäminen erityistä tukea ja vaativaa erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille on haastavaa nyt ja tulevaisuudessa. Kohderyhmän opiskelijoiden osaaminen on kapea-alaisempaa ja ohjauksen tarve myös työelämässä on merkittävä. Opettajan ja ohjaushenkilöstön rooli paikkojen etsimisessä korostuu. Haluamme esittää huolemme siitä, löytyykö erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille koulutussopimus- ja oppisopimuspaikkoja. Pohdimme myös, onko yritysten ja työpaikkojen valmiutta ottaa vastaan nykyistä enemmän opiskelijoita oppimaan ja osoittamaan osaamistaan riittävästi selvitetty.

Työpaikalla tapahtuva oppiminen edellyttää ammattitaitoista ohjausta, joka huomioi erityistä tukea tarvitsevien opiskelijan yksilölliset vahvuudet ja tuen tarpeet. Pelkkä työpaikkaan ja sen tehtäviin perehdyttäminen eivät riitä. Toivomme riittävää resurssointia työpaikalla annettavaan ohjauksen, erityiseen tukeen ja kohtuullisten työolosuhteiden mukauttamiseen. Rahoitusta määriteltäessä on myös syytä huomioida, että ammatillisilla erityisoppilaitoksilla voi olla jatkossa välttämätön tarve maksaa ns. ohjauspalkkioita erityisestä tukemisesta aiheutuvien ohjauskustannusten kattamiseksi työpaikoilla.

Arja Kilpeläinen
rehtori
Bovallius-ammattiopisto
p. 040 713 3941
arja.kilpeläinen@bovallius.fi